

Vấn đề tên môn học

Nhân học hình thể (Physical Anthropology) hay Nhân học sinh học (Biological Anthropology)? Môn học “Nhân học hình thể” trong tiếng Anh gọi là Physical Anthropology hay Biological Anthropology có nội dung của “Nhân chủng học”, mà tất cả quen thuộc mà trước đây dùng để gọi tên cho ngành nhân học (Anthropology). Hiện nay, khi nói tới nhân học (Anthropology), đa số người Việt Nam vẫn hiểu theo nghĩa hẹp là “Nhân chủng học”. Tuy nhiên, do lịch sử phát triển nhân loại đã trải qua nhiều giai đoạn đen tối của nền phân biệt chủng tộc và vì khái niệm “chủng tộc” không có cơ sở khoa học, nên thuật ngữ “Nhân học hình thể” trong tiếng Việt sẽ thích hợp và chính xác hơn thuật ngữ “Nhân chủng học”.

Điểm đáng chú ý là từ thập niên 50 của thế kỷ XX, Sherwood Washburn đã khởi xướng một trường phái “Tân nhân học hình thể” (The new physical anthropology). Theo Sherwood Washburn, “đây là một tiếp cận liên ngành và đa ngành” và “tân nhân học hình thể có nhiệm vụ nội dung hướng dẫn cho bất kỳ ai quan tâm tới nghiên cứu cấu trúc hoặc tiến hóa người, nhưng đây chỉ là sự khởi đầu. Để xây dựng một trường phái tân nhân học hình thể, chúng ta phải kết nối với các nhà khoa học xã hội, nhà di truyền, nhà giải phẫu học và nhà cổ sinh. Chúng ta cần những ý tưởng nghiên cứu mới, các phương pháp mới, nhưng nhà nghiên cứu mới” (Washburn, 1951). Strum và cộng sự (1999) thì cho rằng “Tân nhân học hình thể” là “một sự dịch chuyển từ các phương pháp đo đạc, phân loại sang nghiên cứu các quá trình và cách chuyển biến đời trong tiến hóa”. Như vậy, đã từ lâu, khuyến khích “sinh học hóa” Nhân học hình thể (theo hướng áp dụng các công cụ và kỹ thuật nghiên cứu sinh học (di truyền, hóa sinh, tính toán, sinh thái v.v.) vào nhân học với các trào lưu nghiên cứu sinh học hành vi, di truyền học và hành vi người ở những năm cuối thế kỷ XX và đầu thế kỷ XXI đã âm thầm phát triển.

Theo định nghĩa đăng tải trên trang web của Hiệp hội nhân học hình thể Hoa Kỳ (AAPA) thì “nhân học hình thể là một **khoa học sinh học** để tiếp cận thích nghi, đa dạng và tiến hóa của loài người và các sinh vật hàng đầu cũng như đã hóa thạch. Bởi vì nó nghiên cứu sinh học người trong bối cảnh văn hóa và hành vi nên nhân học hình thể cũng là một khoa học xã hội”. Vì thế, thuật ngữ “Nhân học hình thể” (physical anthropology) và “Nhân học sinh học”

(biological anthropology) vẫn được sử dụng liên tục trong nhiều sách giáo trình của ngành nhân học (Jermain và cộng sự, 2009). Mặc dù với khái niệm, định nghĩa của các nhà chuyên môn không có phân biệt giữa hai thuật ngữ này (đều ám chỉ các nghiên cứu về sinh học tiến hóa của loài người và các loài linh trưởng) song

thuật ngữ

“Nhân học sinh học” ngày càng được sử dụng nhiều hơn trong các sách giáo trình đại học trên thế giới và có xu hướng thay thế cho thuật ngữ “Nhân học hình thể”.

Vì vậy, tôi đề nghị nếu có cần thiết thay đổi tên môn học, nên đổi tên thành “Nhân học sinh học” để phù hợp quy chuẩn và tăng tính liên ngành với các lĩnh vực khác như sinh học, y sinh học, sinh thái học, khoa học môi trường.

Vấn đề thực tiễn nhân học

Đa số người học chưa có ý thức đúng về môn học và còn có quan niệm phân biệt môn học là khoa học tự nhiên với khoa học xã hội. Thực chất đã là khoa học thì không phân biệt tự nhiên hay xã hội chúng đều tuân theo các nguyên tắc và phương pháp khoa học nói chung. Do đó, người học vẫn cần phải tuân thủ đúng các yêu cầu đào tạo cho một cử nhân khoa học. Mặt khác, người học chưa cho rằng “đặc thù” Nhân học sinh học là một thực thể mới khi cần tìm kiếm việc làm để có thể ra nhiều lĩnh vực ứng dụng của nhân học sinh học như: khoa học hành vi trong marketing và quan hệ công chúng, công tác tổ chức nhân sự, y tế công cộng, nghiên cứu y học, nhân học dinh dưỡng, nhân học thể thao, nhân học ergonomics (sản xuất công nghiệp và bảo vệ lao động), dân số và kế hoạch hóa gia đình, khoa học hình sự và giám định, bảo vệ môi trường, sinh thái nhân văn, bảo tồn đa dạng sinh học và phát triển bền vững, xã hội nhân học và nhân học kinh tế học, v.v.

Ths. Thạc sĩ Mai Hoàng

B^o môn Nhân h^oc Phát tri^on

Khoa Nhân h^oc